

ŠKRLA, NA KATERI SO MASTILI SVIBOVO OLJE

379

V vasi Lipa na Krasu št. 37 smo pri Jagrovih odkupili škrla, kamnito ploščo, ki so jo nekoč rabili za mastiti svibovo olje. Slednje so vsaj že v 19. stol. in vse do 1. sv. vojne rabili za razsvetljavo. Ko po drugi sv. vojni kamnite plošče niso več rabili za te namene, so ji Jagrovi namenili drugačno funkcijo. Z njo so tlakovali tla pred vhodom v hišo, da ob slabem vremenu v stanovanje niso nosili zemlje. Tam je bila do l. 1980, ko so tla pred hišo zabetonirali.

Kamnita plošča ima obliko raznostraničnega štirikotnika. Na enem koncu je široka 120 cm, na drugem 80 cm, ena stranica je dolga 130 cm, druga 154 cm. Debela je 12 cm in tehta cca 300 kg. Na zadnji strani je grobo obdelana, na prednji je gladka in ima vdolbene tri kanale, ki se proti ožji stranici združujejo v en iztok. Na tej plošči so mastili jagode rdečega drenea (*cornus sanguinea*), ki ga ljudje imenujejo svibovna.

Škrla naslonjena na lesen podstavek pred portonom v vasi Lipa. (Foto I. Keršič, 15.6.1994)

Grme sviba oziroma svibovne vidimo na Primorskem in zlasti na Krasu pogosto zasajene na obrobju travnikov in njiv. Zrastejo okoli dva metra visoko.

Gospod Ivan Štemberger iz Štjaka 8 pri Štanjelu nam je povedal, da so svibovno starejši ljudje posebej varovali in je niso pustili posekati. Menili so namreč, da jo je treba ohranjati, če bi se morda še kdaj zgodilo, da bi njene plodove spet uporabljali za razsvetljavo.

Svibove jagode dozoriijo septembra oziroma oktobra. Z mastenjem teh črnih jagod na kamniti plošči so ljudje doma sami naredili olje. Tako predvsem na Krasu in v pretežnem delu Primorske, kjer so bogatejši sloji za razsvetljavo uporabljali t. im. laško olje (olivno). Drugod po Sloveniji so za razsvetljavo z leščerbami rabili predvsem repično olje.

Na Krasu so si vsaj že v 19. stol. po hiši svetili z leščerbami, saj jih je bilo moč prenašati iz prostora v prostor brez večje nevarnosti za požar; medtem ko so si v kuhinji navadno svetili s faglami (baklami), ki so jih izdelovali iz leskovih palic, zunaj doma pa z laternami.

Irena Keršič

Lipanka razlaga, kako so po pripovedi njene none na tej škrlji mastili svibovo olje.

(Foto I. Keršič, 15.6.1994)